

Birgitta õed kümme aastat Maarjamaal

16. aprillil 1994 saabus Tallinna neli püha Birgitta tütart: ema Teresa koos õdede Riccarda, Patrizia ja Hedvigiga. See ei olnud päris uus algus, sest esimesed neli birgitiini – õed Kristina Tokesdotter, Kristina Johansdotter, Katarina Dansdotter ja Kristina Sigurdsdotter – saabusid siia aastal 1412, seega 582 aastat varem. Vähemalt sedamööda mis me teame: Pirita kloostri ajalugu ootab ju alles esimest uurijat. Siiani teame kloostri ehitusloost võrratult rohkem kui õdede-vendade tegevusest, eesti skribendid ei oska isegi vahet teha kaksikkloostri ja segakloostri vahel.

Rootsist Rooma

Nüüd, Pirita õeskonna taastuleku kümnendal aastapäeval, heitkem pilk nõ kogu pere ajaloole, sest Pirita õdesid ei saa kuidagipidi 'isetegevuslasteks' nimetada: nad tulid siia ühe suure vaimuliku perekonna esindajatena. Põgus pilguke selle ajaloole:

1346	Birgitta Birgersdotteri visioon uue ordu asutamisest
1370	Birgitta saab loa esimese kloostri rajamiseks
1384	Esimese (Vadstena) kloostri sissepühitsemine
1436	Viienda (Pirita) kloostri sissepühitsemine
1575	Vene väed hävitavad Pirita kloostri
1595	Vadstena klooster suletakse.

Ajavahemikul 1384-1595 asutatud birgitiinide kloostritest on nimepidi teada 40, kuid neid võis olla kuni 70. Õeskonna põhikirja järgi tohtis ühe kloostri naiskonvendis olla kuni 60 õde, meeskonvendis 25 venda (13 preestrit, 4 diakonit ja 8 ilmikvenda). See ideaalkoosseis oli sümbolne: Kristuse 72 õpilast + 13 apostlit. Aastal 1421 saadetigi üks õde Piritalt oma kodukloostrisse, kuna õdesid oli 61; aastast 1487 pärineb teade, et Pirital oli 55 õde, 8 preestrit ja 4 venda. – Nn valgustusajal ähvardas ordu lausa väljasuretamine, kuid täielikku võitu õdede vaenlased ei saavutanud: nii on nt. tänapäevani alles Londoni **Syon Abbey**, mis asutati aastal 1415. Küll aga hääbus ordu meesharu (19. saj. keskel).

Pirita puhul väärub kindlasti esiletõstmist, et siinsed õed olid esimene suur naiskoor Eestis ning nende kirik (üle 1300 m²) oli Maarjamaa suurim kontserdisaal, kus esineti igapäev seitse korda. (Selle kohta vrd ka Mm 39). Esineda said nad oma poolteist sajandit (1436 - 1575), enne kui Ivan IV soldateska laulule vägivaldse lõpu tegi.

Roomast Rootsi tagasi

jõudsid birgitiinid ühe teise rootslanna, **Elisabeth Hesselbladi** väsimatu töö viljana. Ta sündis a. 1870 küll Rootsis, kuid oli sunnitud välja rändama USA-sse, kus leidis tee Kirikusse ja ka Rooma, kuhu asus elama a. 1904. Seitse aastat hiljem (1911) asutas ta vaimuliku õeskonna, mis oli ühekorraga nii vana kui uus: vanaks alusmüüriks oli p. Birgitta reegel, uut oli aga õeskonna tegevuse sihiasetuses. Ka puudus meesharu.

Emal Elisabeth kasvas õdesid palve-, Armulaua- ja hüvitusekeskses vaimus. Need sambad

pidi kandma õdede tegevust, mida võiks kokku võtta nende sõnadega: *tänapäeva vajadustele vastavalt sotsiaalne ja oikumeeniline teenimine*. Tubli pool sajandit hiljem seadis Vatikani II kirikukogu niisuguse hoiaku üldiseks sihiks kõigile vaimulikele vennas- ja õeskondadele.

Õeskond hakkas kasvama, esimese kloostri asutamisest (Rooma, 1911) möödus aga terve tosin aastat, enne kui sai teoks ema Elisabethi suur unistus: esimene klooster Birgitta sünnimaal (Djursholm, 1923). Aastal 1931 sai õeskond endale selle maja Rooma südalinnas, kus oli elanud ja surnud nende asutaja, neli aastat hiljem – 1935 – õnnestus taasavada püha Birgitta esimene, Vadstena klooster, mis oli aga uuele orduperele juba kuues. Kui Jumal oma truud teenija ära kutsus, võis ema Elisabeth ette näidata koguni kaheksa kloostrit. See oli aastal 1957.

Õnnis Elisabeth, minugi ema

Palverändurite hulgas, kes püha Birgitta majas keskajal ulualust leidsid, võis olla ka eestlasi, kuid meil pole neist teateid. 1945. aasta jaanipäevaks viis Teine Maailmasõda – praegu näen selles küll Jumala sõrme – sinna minugi. Või täpsemalt: viis mu sinna öömajale Soome saatkonna sekretär Göran Stenius.

Kuna maja oli täis juute, kes Püha Isa käsul olid siia varjupaiga saanud, mahutas ema Elisabeth mu häda sunnil püha Rihardi kabelisse, kuhu toodi minu jaoks voodi, lauake ja kaks tooli, aga õde Giuseppina pidi mulle itaalia keelt õpetama. Ema Elisabeth ise oli tihti haiglane, ent võttis külalisi vastu ka siis, kui ei jõudnud istuda, vaid pidi lamama. Päris minu käest, kuidas mu käsi käib, vabandas, et söögipoolist oli vähe, ei unustanud aga ka küsimast, kas olen tutvust teinud katoliku kirikuga. Midagi 'põrutavat' ta mulle ei öelnud – arvan, et nii räägib iga hea ema oma lastega, kui ta peab ise haigevoodis olema. Ning sealt ta hoolitses oma suure õdedepere pluss hulga kodutute eest.

Küllap õed palvetasid hoolega minugi eest: minust sai Kiriku liige ja preestergi; kindlasti oli ema Elisabeth rõõmus, kui ma lõpuks seisin püha Birgitta Maja kirikus altari ees. See oli 22. märtsil 1957. Hea meel oli minulgi, et jõudsin: mõni nädal hiljem kutsuti ema meie hulgast ära.

Aastal 2001 kuulutati ema Elisabeth õndsaks, järgmine aasta tõi püha Birgitta juubelisümposiumi Roomas. Minule – küllap teistelegi Maarjamaalt saabunuile, ent minule eriti – oli elamuseks maakeelne missa just selles püha Rihardi kabelis, mis oli mulle olnud esimeseks öömajaks Roomas. Ei oleks ma niisugust asja kuidagi osanud ette kujutada Issanda aastal 1945!

Rootsist Piritale

Birgitiinide tagasitee Piritale oli aga raskem Rootsi jõudmisest. Alles a. 1986 avati esimene klooster Soomes (Turku), okupeeritud Eestis ei saadud kloostri asutamisele siis veel mõeldagi. Ent juba enne Maarjamaa taasiseseisvumist avanes võimalus esimesteks kontaktideks: 16. septembril 1990 viibis ema Teresa (tollal Turus) piiskop Eduardi mälestusmissal Tallinnas; kui 30. juunil 1991 tähistati Piritale kloostri asutamise 550. aastapäeva, oli ta koos kuue õega jälle kohal ning tal tekkis soov Piritale tagasi tulla. See sai teoks 16. aprillil 1994, mil koos **ema Teresaga** asus Tallinna veel kolm birgitiini: õed **Riccarda**, **Patrizia** ja **Hedvig**.

Aga Piritale puudus eluase ning esialgu tuli viibida ajutistes kohtades – nuntsiatuuris ja Munga tänaval, kus aidati Tallinna kogudust ning asutati külalistemaja. Heaks endeks oli see, et õige varsti pärast esimeste õdede saabumist koputas uksele esimene kandidaat Maarjamaalt – õde Debora, kes tuli ja jäigi! Järgmisena tuli õde Esmeralda, kes on praegugi siin Piritale.

'Orduema' Tekla hakkas Roomast innukalt Piritale kloostri taastamise asju ajama, Tallinnas

aitas teda tõhusalt **Lagle Parek** – alguses siseministrina, pärastpoole teatud mõttes 'ordu välisministrina'. Osteti krunt, leiti arhitektid ja 2000. a. sügisel pandi nurgakivi. Ning lõpuks – 15. septembril 2001 ehk seitse aastat pärast esimeste õdede siiajäudmist – leidis aset uue pühapaiga sisseõnnistamine. Pärast 426 aasta pikkust vaheaega oli Pirital jälle kirik!

Uus külalistemaja, mis pakkus ruumi kuni viiekümnele, oligi äkki täis nooremaid õdesid paljudest teistest konventidest, kes võtsid siin osa koolitusnädalast. Siis algas argipäev, mis tähendas esialgu abiksolemist väga paljudele uudihimulikele, kes tulid 'seda imeasja oma silmaga kaema'. Tuli muidugi ka igat seltsi külalisi, eriti aga ka konverentsisaali kasutajaid. Meie kabel meeldib ka hästi: siia tullakse ristima, laulatama ja isegi matma. Ka on siin hea akustika, mis pärast toimub siin aina kontserte.

Loomulikult rõõmustab kõige rohkem konverentsisaali kasutamine: eriti püsib meeles Avatud Piibli Ühingu 10. aastapäev (2.2.2002) ja Rootsi luterlike piiskoppide nõupidamine tänavu, ent häid kokkusaamisi on olnud palju-palju rohkem.

Esimestele neljale õele lisandus teisi; praegu elavad siin peale **ema Patrizia** veel õed **Amelia, Clementina, Crescentia, Debora, Esmeralda, Hedvig, Ingeborg** ja **Vimela**. Ent lühemat aega on siin teeninud ka õed **Angelina, Laura, Martina** ja **Violetta**.

»Nähtavad jäljed«

Esimese aastakümne tööst tunnistavad mõned trükis ilmunud asjad:

Birgitiiniõdede palveraamat. 1995.

Aron Andersson, **Birgitta – pühak ja prohvet.** Umara 1995.

Püha Birgitta palved. Pühendatud Meie Issanda Jeesuse Kristuse kannatustele. 1996.

Ingrid Yden-Sandgren, **Kuldne kroon.** Jutustus Püha Birgitta elust. Logos 1998.

Palveraamat. Teine, parandatud ja täiendatud trükk. 2001.

Pühima Päästja Püha Birgitta Ordu ja Pirita kloostri ajaloo. [12 lk, 2001]

Neid trükijälgi on enamgi. Kohe uue kloostri alguses lendas minu sulest välja kolm *Pirita pääsukest* (Püha Birgitta tütrede; Seitse korda seitse; Mina hakkam nunnaks!) – leevendama Maarjamaa teabepuudust kloostriasjade alal. Ent kuna minu, Pirita esimese eesti soost kaplani sünonüümiks on ka kirjastus *Maarjamaa*, ei mahuks täielik loetelu selle lühiülevaate raami. Üks artikkel siiski: *Õnnis Eliisabet, minugi ema*, mis ilmus *Kiriku Elus* (166).

»Nähtamatud jäljed«

Aga kes oskaks hinnata õdede tegevusest jäänud jälgi maarjamaalaste mõtlemises? Ei jõua me ära lugeda neid televisiooni- ja raadiosaateid, mis on uuest kloostrist välja läinud, ei oska ära arvata, mis muljeid on külalistegrupid siit koju kaasa viinud. Väga palju gruppe saabub praegugi veel kloostriiga tutvuma.

Praeguse kompleksi ühes tiivas töötab *Caritas* (Lagle Pareki juhtimisel), kus on korraldatud hulk üritusi, *Loovuse koolist kuni kloostripäevadeni* (15. august) välja. Siin on muuseum õpetanud india tantse õde Crescentia, kes oli tantsuõpetaja enne ordu astumist. Aga siin käivad koos ka teismelised emad, siit organiseerime vene emakeelega noorte puhkust eesti taludes, katsume hoolitseda seadusega pahuksisse sattunud noorte eest jne jne – milleks aga tegijaid leiame.

Meie armas »õde« Lagle muretseb ka vana kloostri varemeparki hooldamise eest, kus käib palju inimesi ja korraldatakse igasugu üritusi. Nii ei puudu siis uuel kloostri elav side vanaga; praegu on käsil uute varemeparki tutvustavate voldikute tegemine mitmes keeles.

Meil on niisiis küllaga põhjust tänada Jumalat selle esimese aastakümne eest! Tema abiga astume rõõmsasti ja julgesti järgmisse.

TEATEID

JOHANNES ESTO ÜHINGU 10. AASTAPÄEV

14. aprillil pühitses Tartus kümnendat aastapäeva Johannes Esto Ühing. Tähistamine toimus uutes ruumides, Näituse 3 (lähemat vt. <http://www.johannes.ee>). Selpuhul ilmus ka Ühingu poolt kirjastatud trükiste kataloog üle viiekümne nimetusega.

EUROOPA OIKUMEENILINE KOHTUMINE PIRITAL

15.-18. apr. toimus Pirita kloostri *Euroopa oikumeeniliste nõukogude peasekretäride kohtumine*. Üle kahekümne osavõtjaga nõupidamisel arutati mitmeid aktuaalseid küsimusi. Üks peamistest ettekannetest oli *Euroopa Kirikute Konverentsi* (kuhu kuulub enam kui 120 kirikut) peasekretäri **Keith Clements**'i oma, mis vaatles kirikute rolli Euroopa Liidus. (lähemalt vt. *Eesti Kirik*, 21.4.04).

BALTI PIISKOPPIDE KONVERENTS

27. - 30. aprillini toimus Pirita kloostri Balti piiskoppide konverents, millest võtsid osa 12 piiskopkonna esindajad (Lätis on neid neli, Leedus seitse).

MAARJAMAA ilmub võimalust mööda kord kuus. Jagab tasuta toimetaja Vello Salo, kõne- ja kirjatraat (372) 6055040, Merivälja tee 18, 11911 Tallinn; vsalo@solo.ee. Internetis: <http://www.hot.ee/vellosalo/>